

М. О. Авраменко

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4268-5947>

Ж. М. Рагіна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7823-5630>

А. К. Репетун

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6777-5087>

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Запоріжжя

ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У КОНТЕКСТІ УСПІШНОГО ВИВЧЕННЯ ДРУГОЇ МОВИ

M. O. Avramenko, Zh. M. Ragrina, A. K. Repetun

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Zaporizhzhia

THE PROCESS OF FORMING A IDENTITY OF FOREIGN MEDICAL STUDENTS, IN CONTEXT OF THE SUCCESSFUL LEARNING OF THE SECOND LANGUAGE

Анотація. Актуальність обраної теми полягає у необхідності виокремити й описати фактори, що впливають на становлення позитивної ідентичності майбутніх іноземних фахівців-медиків. Проблема становлення ідентичності розглядається авторами через призму засвоєння іноземними здобувачами освіти мови як іноземної. У статті розглянуто взаємозв'язок та відмінності в процесах вивчення першої та другої мов індивідами. Автори висвітлили й проаналізували етапи (бар'єри), які необхідно подолати студентам – іноземним громадянам під час освоєння ними мови як іноземної. Доведено, що успіх у вивченні другої мови безпосередньо впливає на успішне становлення позитивної ідентичності іноземного студента. У статті охарактеризовано фактори, що впливають на успішність вивчення другої мови, що так само впливають на становлення позитивної ідентичності іноземців. Дослідники виділили 4 основні фактори, що впливають на ефективне засвоєння мови як іноземної: інтелект, ставлення, мотивацію і тривожність. Автори статті довели роль когнітивного компонента в процесі вивчення другої мови. Наголошено на залежності інтелекту та мотивації від виду завдань та поставлених цілей перед іноземними здобувачами вищої освіти. Розглянуто поняття мотивації та описано її роль у процесі вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти. Охарактеризовано поняття мотиваційних орієнтацій, розглянуто типи орієнтацій. Проаналізовано мотиваційний процес, що ґрунтується на афективному ставленні особистості до іншомовної спільноти. Описано антагоністичні компоненти мотиваційного процесу. Виокремлено й описано фактор ставлення, що визначає успішність у засвоєнні мови як іноземної. Наголошено, що на становлення позитивної ідентичності іноземного студента впливає почуття самоідентифікації, описано етнолінгвістичну теорію. Описано фактор тривожності як один із корелятивів успішного освоєння другої мови. Наголошено на ролі викладача в процесі становлення позитивної ідентичності майбутнього іноземного фахівця. Запропоновано ефективні педагогічні та психологічні методи, що сприятимуть становленню позитивної ідентичності іноземного студента.

Ключові слова: мотивація; інтелект; ставлення; тривожність; ідентичність; іноземний студент; друга мова.

Abstract. The relevance of the chosen research topic lies in the need to identify and describe the factors that influence the formation of a positive identity of future foreign medical specialists. The problem of identity formation is considered by the authors through the prism of learning a foreign language by foreign students. The article examines the relationship and differences in the processes of learning the first and second languages by individuals. The authors highlight and analyse the stages (barriers) that foreign students need to overcome in the process of learning a language as a foreign language. It is proved that success in learning a second language directly affects the successful formation of a positive identity of a foreign student. The article describes the factors that influence the success of learning a second language, which also affect the formation of a positive identity of foreigners. The researchers have identified 4 main factors influencing the effective acquisition of a language as a foreign language: intelligence, attitude, motivation, and anxiety. The authors of the article prove the role of the cognitive component in the process of learning a second language. The author emphasises the dependence of intelligence and motivation on the type of tasks and goals set for foreign students. The concept of motivation is considered and its role in the process of learning a foreign language in higher education institutions is described. The concept of motivational orientations is characterised, the types of orientations are considered. The motivational process based on the individual's affective attitude to the

foreign language community is analysed. The antagonistic components of the motivational process are described. The attitude factor that determines the success in learning a language as a foreign language is singled out and described. It is emphasised that the formation of a positive identity of a foreign student is influenced by the sense of self-identification, the ethnolinguistic theory is described. The anxiety factor is described as one of the correlates of successful second language acquisition. The role of the teacher in the process of forming a positive identity of a future foreign specialist is emphasised. Effective pedagogical and psychological methods that will contribute to the formation of a positive identity of a foreign student are proposed.

Key words: motivation; intelligence; attitude; anxiety; identity; foreign student; second language.

Вступ. Процес становлення ідентичності іноземного студента є складним та багатограним явищем, яке визначається різними чинниками, включаючи інтеграцію в нове культурне середовище та освоєння іноземної мови. Цей процес відрізняється від того, який студент вже знає і використовує у своїй власній культурі. Особливу увагу варто приділити вивченню іноземної мови, оскільки це є ключовим аспектом взаємодії студента з представниками культури країни, в якій він навчається.

Вивчення іноземної мови є складним завданням, яке залежить від різних факторів. Науковці вже давно досліджують питання, чому для деяких людей вивчення першої мови є легким процесом, тоді як для інших це може бути важким завданням. Дослідник Прайд вважав, що вивчення першої мови має генетичну основу та є властивістю кожної людини, за винятком індивідуальних особливостей [14]. Науковець Моуер вказував на те, що вивчення першої мови для немовлят пов'язане із задоволенням основних біологічних потреб та процесом ідентифікації, коли дитина наслідує батьків [13].

Ці дослідження послужили основою для подальших наукових досліджень, зокрема в галузі етнолінгвістики. Дослідники Гарднер і Ламберт провели наукову розвідку, в якій припустили, що подібні процеси можуть відбуватися і в інших етнолінгвістичних групах [6]. Вони виявили, що вивчення мови в іншому культурному середовищі пов'язане із задоволенням соціальних потреб та має велике значення для становлення позитивної ідентичності майбутнього фахівця.

Проте вивчення іноземної мови як такої являє собою виклик, значно відмінний від навчання першої мови. Це є передумовою виникнення низки питань: чому вивчення другої мови не завжди дається так само легко, як першої? З якими чинниками пов'язаний успіх в освоєнні іноземної мови та становленні позитивної ідентичності майбутнього іноземного фахівця? В цій науковій статті ми спробуємо відповісти на ці питання та розглянемо важливі аспекти процесу становлення ідентичності іноземного студента, зокрема в контексті освоєння іноземної мови та взаємодії з новою культурою.

Мета статті полягає в проведенні глибокого аналізу та опису факторів, які взаємодіють і впливають на два важливих аспекти освітнього процесу: становлення ідентичності іноземних здобувачів освіти та їхню успішність у засвоєнні другої мови; розкритті складного взаємозв'язку між культурними, психологічними та освітніми чинниками, які впливають на формування ідентичності іноземних студентів, їхнє ставлення до нового навчального середовища та сприйняття іншої мови.

Ключовими завданнями є висвітлення впливу аспектів ідентичності та мотивації на успішність студентів під час вивчення іноземної мови; визначення чинників, що сприятимуть розвитку більш ефективних педагогічних методів та стратегій для підтримки іноземних студентів у досягненні високого рівня знань і відкриття їхнього потенціалу як учасників глобального освітнього співтовариства.

Теоретична частина. У своєму фундаментальному дослідженні білінгвального розвитку Ламберт [9] дійшов висновку, що в процесі вивчення другої мови є декілька основних бар'єрів, які необхідно подолати іноземному студенту: словниковий запас (граматика) та культура. Науковець стверджував, аби подолати ці бар'єри в опануванні мови, здобувач повинен зробити другу мову частиною себе [10]. Саме тому вивчення другої мови відрізняється від вивчення більшості предметів і є складнішим процесом, бо він передбачає засвоєння елементів іншої культури (вербальних і невербальних компонентів) та становлення нової ідентичності.

Ламберт в іншому своєму дослідженні [11], описуючи модель вивчення та розвитку другої мови, припустив, що можна виділити щонайменше 4 етапи освоєння іноземної мови, такі, як:

- 1) елементарний (вивчення словникового запасу);
- 2) консолідація (об'єднання мовних елементів в речення і текст, знайомство з мовою);
- 3) свідоме вираження (використання мови з певними зусиллями);
- 4) автоматизм (кінцева стадія, коли мова і думка зливаються).

Клемент [4] у своїх дослідженнях припускав, що комунікативна компетентність іноземних здобува-

ців складається з лінгвістичних та нелінгвістичних компонентів. До лінгвістичних належать здібності та інтелект, до нелінгвістичних – наполегливість у навчанні, що зумовлена мотивацією та ставленням. Отже, основними факторами, що впливають на успішність вивчення другої мови та становлення позитивної ідентичності майбутнього іноземного фахівця на кожному з вищеописаних етапів, є інтелект, ставлення, мотивація і тривожність. Тому розглянемо більш докладно кожен із факторів, що впливають на засвоєння другої мови та становлення позитивної ідентичності іноземного здобувача освіти.

Інтелект (когнітивний компонент), за визначенням Керрола [3], – це здатність учнів розуміти інструкції, а також розуміти те, що від них вимагається в навчальній ситуації. Ми вважаємо інтелектуальні здібності фундаментальним компонентом, бо без них неможливе свідоме або автоматичне вираження думок; основою когнітивного фактора є фонематичне коригування, граматична чутливість, індуктивне вивчення мови та пам'ять.

Клемент та Крюденсьєр [5], проаналізувавши модель Клемента щодо рівня володіння другою мовою, дійшли висновку, що мотивація й здібності (когнітивний компонент) роблять значний внесок у лінгвістичні результати іноземних здобувачів освіти. Дослідження науковців, яке вони проводили серед франкомовних учнів, що вивчали англійську мову, показало, що роль інтелекту є більш важливою, коли мова йде про стандартизовані тести на знання другої мови, а позакласні та контекстуальні заходи пов'язані з мотивацією. Можемо говорити про залежність факторів (мотивації та інтелекту) від характеру й виду завдань, які надаються респондентам. Проте МакДонаф [12] вважав, що інтелект не такий важливий, бо студенти із сильною мотивацією до навчання можуть бути більш успішними в оволодінні другою мовою незалежно від рівня їхнього інтелекту.

Мотивація до вивчення другої мови – дуже складне і багатокомпонентне поняття. За визначенням Гончаренка, мотивація – це «система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [1]. Поняття «мотивація» в галузі лінгводидактики, педагогіки та соціології слід описувати за моделлю Гарднера [6]: мотивація = зусилля + бажання досягти мети + ставлення.

Компонент мети виступає стимулом у навчанні іноземних студентів і відображається в їхніх орієнтаціях. Мотиваційні орієнтації вперше класифікували Гарднер і Ламберт [6], ця класифікація

й досі є актуальною. Науковці виділили такі два типи орієнтацій, як:

- інтегративна, що передбачає вивчення другої мови іноземними студентами з метою ідентифікації в новому соціальному, культурному та навчальному середовищі, для того, щоб взаємодіяти з членами цільової мовної спільноти;

- інструментальна, що стосується бажання вивчити мову для досягнення практичних цілей (хороші оцінки, визнання у групі тощо).

Інші змінні можуть мати значення, але вони будуть відносно менш важливими і, значною мірою, індивідуальними.

Ці орієнтації можна описати в культурному та освітньому контекстах. Освітній контекст (інструментальна орієнтація) стосується безпосередньо ситуації в аудиторії – очікування програми навчання, зацікавлення навчальним процесом, навички й методика викладання, адекватність навчальних матеріалів, атмосфера в класі тощо. Культурний контекст (інтегративна орієнтація) – соціальні стосунки, взаємодія з представниками іншої культури, інтегративність в іноземному суспільстві.

Клемент [5] стверджував, що мотиваційний процес ґрунтується на афективному ставленні особистості до іншомовної спільноти. Цей процес складається з двох антагоністичних компонентів: інтеграції й страху перед асиміляцією. Інтеграція відповідає за позитивне ставлення до іншомовної спільноти, а страх перед асиміляцією – негативному полюсу, тобто страху, що вивчення другої мови може призвести до втрати першої мови й культури, втрати первинної ідентичності. Страх перед асиміляцією, який описував Клемент, суголосне з положеннями теорії етнолінгвістичної ідентичності, які запропонували Джайлз, Буріш і Тейлор [7]. Центральна ідея етнолінгвістичної теорії ідентичності полягає в тому, що мова виступає як важливий фактор формування та збереження ідентичності. Коли людина вивчає і використовує другу мову, це може вплинути на її почуття самоідентифікації і включення в інші культурні спільноти, отже, страх перед асиміляцією може бути прямим результатом сильної ідентифікації з власною етнічною групою, члени якої високо цінують свою мову. З іншого боку, вивчення другої мови може також сприяти формуванню білінгвальної або мультілінгвальної ідентичності. Особа, яка володіє кількома мовами, може відчувати себе частиною різних культурних спільнот і відтворювати свою ідентичність у різних мовних середовищах. Це може відкривати нові можливості для комуніка-

ції, розвитку професійної кар'єри і сприяти більш глибокому розумінню інших культур.

Наявність мотивації обумовлена ставленням іноземного студента, оскільки воно визначає сприйняття і оцінку ситуацій, цілей, завдань та можливостей. Отже, ставлення є ще одним важливим фактором впливу і визначає успішність засвоєння другої мови та становлення позитивної ідентичності. Якщо іноземний здобувач освіти має позитивне ставлення до мови та культури іншої країни, в якій він навчається, він буде більш мотивованим і зацікавленим у вивченні другої мови і становленні вторинної ідентичності. Позитивне ставлення може виникати з різних причин, таких, як особистий інтерес до культури, спілкування з носіями мови, можливості для особистого й професійного розвитку або просто задоволення від володіння новою мовою. Коли ставлення до мови є позитивним, іноземний студент докладатиме більше зусиль під час навчання, більше прагне досягнути успіху та зберігає мотивацію протягом усього (або тривалого) періоду.

Важливо враховувати, що ставлення може бути формованим і змінюватися з часом. Готовність ідентифікувати себе з іншими культурними спільнотами та сприятливе ставлення до іноземної мови та культури визначають академічні успіхи іноземних студентів в закордонних закладах вищої освіти. Торрі [16] писав, що вивчення другої мови – це прийняття іншої культури, а викладачі та навчальні матеріали, за твердженням Бурстана [2], є відображенням культури, тому компетенції, що набуває іноземний студент, залежать від методики викладання дисципліни.

Гарднер і Ламберт [6] у своїх дослідженнях дійшли висновку, що чим чутливіша людина до почуттів, то більша ймовірність того, що вона сприйматиме й розпізнаватиме тонкощі та аспекти другої мови і включити їх у своє мовлення. Отже, більш емпатична людина буде успішнішою в навчанні та схильною до розвитку навичок говоріння та слухання. Проте слід зауважити, що, ймовіріше, фактор тривожності і страх асиміляції будуть стосуватися саме таких іноземних здобувачів освіти.

Фактор тривожності є одним із найважливіших корелятивів успішного становлення ідентичності та освоєння другої мови іноземним студентом. Сковел [15] розрізняв тривогу, що поліпшує навчання, та тривогу, що виснажує. Перша мотивує студента до вирішення нових навчальних завдань, друга викликає небажання навчатися. Горовіц [8] у співав-

торстві з іншими ученими розробили шкалу, яка оцінює компоненти тривожності, серед них – страх спілкування, страх перед текстом і страх негативних оцінок. Можемо констатувати, що тривожність негативно впливає на вивчення другої мови та перешкоджає становленню ідентичності іноземного студента. Відсутність тривожності й впевненість у собі можуть слугувати мотиваційним поштовхом і стати результатом позитивного досвіду, який учні отримують у процесі вивчення другої мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час наукової розвідки висвітлено важливі аспекти викладання іноземної мови в закладах вищої освіти, спрямовані на підвищення мотивації студентів і сприяння позитивному ставленню до іншої культури. Залучення інтерактивних та особисто зорієнтованих педагогічних технологій, створення інклюзивного навчального середовища та використання різноманітних методів методів і підходів до викладання й навчання виявилися важливими для досягнення цих цілей. Важливо застосовувати різноманітні методи, які відповідають потребам студентів і забезпечують їхню активну участь у процесі.

Регулярне оцінювання та конструктивний зворотний зв'язок щодо мовних навичок і прогресу студентів можуть допомогти їм визначити сфери, які потребують вдосконалення, і мотивувати їх до подальших зусиль із вивчення мови.

Важливо наголосити, що мотивація студентів відіграє вирішальну роль у їхньому успішному вивченні іноземної мови та інтеграції у нове культурне середовище. Якщо студенти мають внутрішню мотивацію і справжній інтерес до навчання, це значно сприяє їхньому успіху в оволодінні майбутньою професією. Розуміння культурного контексту, пов'язаного з мовою, також є важливим для вивчення іноземної мови та становлення позитивної ідентичності іноземного здобувача професійної освіти. Студенти повинні вивчати не лише мову, але й культуру, звичаї, традиції та історію країни, мову якої вони вивчають. Позитивне ставлення до адаптації у новому середовищі допомагає іноземним студентам долати культурні виклики і пристосовуватися до них. Гнучкість і готовність вивчати і приймати нові звичаї, соціальні норми і стилі спілкування сприяють формуванню почуття приналежності до нової етнолінгвістичної групи та інтеграції, що веде до становлення позитивної ідентичності майбутнього іноземного професіонала.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються нам різновекторними та включають

дослідження впливу конкретних інтерактивних технологій на мотивацію і навчальні досягнення студентів, що може сприяти розробці більш ефективних методик викладання; вивчення ролі менторства і підтримки викладачів у стимуляції мотивації студентів. Крім того, вивчення впливу культурної

ідентичності на процес навчання може допомогти кращому розумінню процесу адаптації іноземних студентів у новому іншомовному середовищі. Перелічені аспекти сприятимуть подальшому вдосконаленню системи викладання і підвищенню якості освіти в цілому.

Список літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Burstall C. Factors affecting foreign language learning: a consideration of some recent research findings / C. Burstall // *Language Teaching and Linguistics Abstracts*. – 1978. – Vol. 8 (1). – P. 5–25.
3. Carroll J. B. The Prediction of Success in Foreign Language Training / J. B. Carroll // *Training, Research and Education* / R. Glaser (Ed.). – New York : Wiley, 1965. – P. 87–95.
4. Clement R. Motivational Characteristics of Francophones Learning English / R. Clement. – Quebec City : International Center for Research on Bilingualism, Laval University, 1978. – 135 p.
5. Clément R. Aptitude, Attitude and Motivation in Second Language Proficiency / R. Clément, B. Kruidenier // *A Test of Journal of Language and Social Psychology*. – 1985. – Vol. 4 (1). – P. 21–37.
6. Gardner R. Motivational variables in second language acquisition / R. Gardner, W. Lambert // *Canadian Journal of Psychology*. – 1959. – Vol. 13. – P. 266–272.
7. Giles H. Towards a theory of language in ethnic group relations. In *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* / H. Giles, R. Bourhis, D. Taylor. – London : Academic Press, 1979. – P. 307–348.
8. Horowitz E. Foreign Language classroom anxiety / E. Horowitz, M. Horowitz, J. Cope // *The Modern Language Journal*. – 1989. – Vol. 70, Issue 2. – P. 125–132.
9. Lambert W. A social psychology of bilingualism / W. Lambert // *Journal of Social Issues*. – 1967. – Vol. 23 (2). – P. 91–109.
10. Lambert W. Culture and Language as Factors in Learning and Education. *Current Themes in Linguistics: Bilingualism, Experimental Linguistics and Language* / W. Lambert. – Western Washington State College, Bellingham, Washington, 1974. – P. 33–54.
11. Lambert W. Measurement of the Linguistic Dominance of Bilinguals / W. Lambert // *Journal of Abnormal and Social Psychology*. – 1955. – Vol. 50. – P. 197–200.
12. McDonough S. Psychology in Foreign Language Teaching / S. McDonough. – London : George Allen & Unwin, 1981. – P. 85–136.
13. Mower H. Learning Theory and Personality Dynamics / H. Mower. – New York : Ronald, 1950. – 776 p.
14. Pride J. Sociolinguistic Aspects of Language Learning and Teaching / J. Pride. – Oxford : Open University Press, 1979. – P. 84–107.
15. Scovel T. The effect of affect on foreign language learning: a review of the anxiety research / T. Scovel // *Language Learning*. – 1978. – Vol. 28 (1). – P. 129–143.
16. Torrey J. Second language learning / J. Torrey // *The Learning of Language* / C. Reed (Ed.). – New York : NCTE Appleton Century Crofts, 1971. – 430 p.

References

1. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Burstall, C. (1978). Factors affecting foreign language learning: a consideration of some recent research findings. *Language Teaching and Linguistics Abstracts*, 8(1), 5-25.
3. Carroll, J.B. (1965). The Prediction of Success in Foreign Language Training. R. Glaser (Ed.). *Training, Research and Education*. New York: Wiley.
4. Clement, R. (1978). *Motivational Characteristics of Francophones Learning English*. Quebec City: International Center for Research on Bilingualism, Laval University.
5. Clément, R., & Kruidenier B. (1985). Aptitude, Attitude and Motivation in Second Language Proficiency: *A Test of Journal of Language and Social Psychology* 4(1), 21-37.
6. Gardner, R., & Lambert, W. (1959). Motivational variables in second language acquisition. *Canadian Journal of Psychology*, 1, 266-272.
7. Giles, H., Bourhis, R., & Taylor, D. (1979). Towards a theory of language in ethnic group relations. H. Giles (Ed.). *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. London: Academic Pres.
8. Horowitz, E., Horowitz, M., & Cope, J. (1989). Foreign Language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132.

9. Lambert, W. (1967). A social psychology of bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23(2), 91-109.
10. Lambert, W. (1974). Culture and Language as Factors in Learning and Education. *Current Themes in Linguistics: Bilingualism, Experimental Linguistics and Language*. Bellingham.
11. Lambert, W. (1955). Measurement of the Linguistic Dominance of Bilinguals. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 50, 197-200.
12. McDonough, S. (1981). *Psychology in Foreign Language Teaching*. London: George Allen & Unwin.
13. Mower, H. (1950). *Learning Theory and Personality Dynamics*. New York: Ronald.
14. Pride, J. (1979). *Sociolinguistic Aspects of Language Learning and Teaching*. Oxford: Open University Press.
15. Scovel, T. (1978). The effect of affect on foreign language learning: a review of the anxiety research. *Language Learning*, 28(1), 129-143.
16. Torrey, J. (1971). Second language learning. C. Reed (Ed.). *The Learning of Language*. New York: NCTE Appleton Century Crofts.

Отримано 08.09.2023.
Рекомендовано 25.09.2023.

Електронна адреса для листування: ragrinazhanna@gmail.com